

**Милан Стојадиновић у
Архиву УДБЕ
- II део -**

Ексклузивно, из Архива УДБ-е објављујемо досије Милана Стојадиновића у коме се налазе извештаји Недићеве специјалне, немачке и Титове полиције.

Милан Стојадиновић - биографија

(из књиге "Биографски лексикон народног Представништва - Сенат", Народна скупштина - из 1939. године)

Милан Стојадиновић рођен је 1888. године у Чачку, где је свршио средњу школу. Правне науке студирао на Универзитету у Београду, а 1911. промовисан за доктора права. По завршетку студија као државни питомац послан је у иностранство ради специјализације финансијских наука, и три године провео је у Немачкој и Француској. Неко време био је у француском министарству финансија, а 1917. већ на положају начелника Министарства, а 1918. на положају генералног директора државног рачуноводства. 1919. дао је оставку на државну службу и одао се банкарству. Постао је директор Енглеске државне банке, потпредседник берзе у Београду и хонорарни професор науке о финансијама на Правном факултету у Београду. Затим је изабран за председника берзе у Београду, на ком положају остао дуже време. 1922. ушао је у владу Николе Пашића и заузео портфељ министра финансија. С малим прекидима ту је остао све до 1926. године. За народног посланика изабран је 1923. први пут на програму Народне радикалне странке, а затим је поново биран 1925. и 1927. као носилац листе. Био је члан главног одбора Народне радикалне странке. 1935. у кабинету Богољуба Јевтића, заузео је поново положај министра финансија. 1935. именован је за сенатора. 20. јуна 1935. Стојадиновић је образовао свој први кабинет, у који су ушли представници тада опозиционих група др Антон Корошец, др Мехо Спахо и други. Уз председништво министарства заузео је и портфељ министра спољних послова. До 4.2.1939. налазио се непрестано на челу владе. 1935. у заједници с др Корошецом, др Спахом и другима дао је иницијативу за образовање Југословенске радикалне заједнице, а на првом конгресу ове странке изабран је за председника њеног главног одбора. На изборима 11.12.1938. био је носилац земаљске листе Југословенске радикалне заједнице, која је на изборима добила 305 посланичких мандата. У фебруару 1939. дао је оставку на положај сенатора и задржао мандат народног посланика.

ДОКУМЕНТА ТАЈНЕ ПОЛИЦИЈЕ

-Буњевић Павле изјављује да су с др Хазаном (шефом масона у Нишу који је био и руководилац ИС-а) сарађивали поред осталих и др Милан Стојадиновић. Буњевић претпоставља да су они радили и за ИС.

-Године 1939-40 Буњевић је од др Хазана носио неколико писама поред осталих др Стојадиновићу и госпођи Мабел Грујић.

-Буњевић тврди да је Стојадиновић високи функционер масонерије.

Од агената који су сарађивали с ПДС

Кратко писмо нађено у кореспонденцији које показује пословне везе с чувеним корупционашем Радом Пашићем (сином Николе Пашића). Раде Пашић је, каже се у овом документу Чохаџића, био једна од најтамнијих фигура пређашњег београдског "Ситија", који је био спреман за сваку подвалу, штавише и за отворену превару.

Следи писмо:

Г М.Стојадиновићу, председнику владе и министру иностраних дела

Поштовани г. Председниче,

Потврђујем Вам овим да ја од вас немам више никаква потраживања. Према томе ја Вам изјављујем да ми ништа не дугујете нити да од Вас нешто потражујем.

24.11.1937,

Ваш,

Раде Пашић.

Аугуста Стојадиновић, рођена GAZZI...

Љотић је дао информације о сусрету у Венецији и италијанским настојањима да Стојадиновића поставе за председника владе уместо Недића.

У првом Хелмовом извештају из 20. августа 1941 каже се да чак има индиција да је посетила и Берлин, где ју је наводну примио Фирер.

У Италији је била од 7.7. до 10.7 1942, где се с две кћерке срела с грофом Чаном, Мусолинијем и италијанском краљицом.

7.1.42.

ВЕРМАРК

Оцена БДС аката Стојадиновић др Милана

Одмах након доласка у Београд Немци су се трудили да утврде и објасне интернирање Милана Стојадиновића.

Одмах након доласка у Београд ратна група Сипиеса трудила се да објасни хапшење и пребацивање ранијег министра председника Милана Стојадиновића у Грчку, а тиме и предавање Енглежима. Предлаже извештај чиновника Седмог кварта Управе града Миодрага Лазића лист 1-5 и ранијег шефа полицијских агената Чохаџића. Оба чиновника дају прилично тачну слику о својим функцијама и именују четрнаест чиновника који су учествовали код надзора тј. пребацивања у Грчку. Из извештаја Чохаџића се јасно види да је Стојадиновић у Солуну био предан енглеском конзулу. Извештај полицијског чиновника Гојка Миловановића који је био послан RSHA-у се налазио овај акт. Код претраживања материјала о Стојадиновићу у архиви полицијског представништва у Београду пронађена је једна наредба средског начелника из Никшића из које се разбире да је Стојадиновић већ 1932. био надзиран од полиције. Ss-naupт који је радио на коришћењу архивског материјала прибележава да једно писмо сина министра председника Пашића који је означен као озлоглашени корупциониста доказује да је Стојадиновић са истим стајао у пословној вези. На листу 37-42 налази се оригинално писмо Стојадиновића краљевском намеснику Раденку Станковићу у којем се он жали због ограничења која су му била постављена под владом Цветковића. V-MANN "117" који је предао један извештај о интернирању Стојадиновића, лист 48, био је по ss-hauptstrmp « gede-y" означен као поверења вредан сарадник, лист 45, он је тврдио да је кнез Павле мрзео Стојадиновића јер је овај водио пријатељску политику са Немачком. Nassentstein забележава да му је већ годину дана познат извештај на листовима 53 и 54 о тајним махинацијама др Милана Стојадиновића. Он потиче из једне тискане брошуре против бившег министра председника која је била издана за владе Цветковића. У извештају оптужује се Стојадиновић због сарадње са енглеским агентима Јулијус Хананом и Добривојем Тешовићем. Указује се на његову сарадњу са Јеврејима Вокером код "Стандард оил компани" и Артуром Марићем од "Шел компанија". У осталом се тврди да је Стојадиновић своју владајућу моћ користио у сврху својега богаћења. RSHA је послао један превод књиге "Лажни вођа др Милан Стојадиновић и његове везе са Јеврејима, слободним зидарима и ИС" да би се пронашло писца књиге и да се садржај књиге са преводом испита на идентично. У одговору се тврди да се стварност писца није могло пронаћи и да се као идејни узрочник морао означити Цветковић и његова околина, лист 58-60. Неки v-mann који није означен ни псеудонимом ни шифром, лист 61, доноси гласину о скором повратку Стојадиновића и препоручава се државној и пропагандној служби да потакне београдске новине да посвете већу пажњу поглављу Стојадиновић. V-mann "119"

(Сарапа) доноси гласину да се прича о личностима које су стајале близу немачким војничким круговима да се са немачке стране воде преговори са Енглезима о размени Стојадиновића за пет енглеских генерала, лист 62 и 63. К овоме се примећује да је ова гласина својевремено према схватању немачких кругова била намерно ширена од Љотића да би се проширио јаз између Недића и Аћимовића који је важио као држач места за Стојадиновића. На листу 64 до 71 појављује се један извештај који очито потиче са *volks deltschersle* стране, а предат је делатној команди у Вел Бечкереку код Зрењанина. V-mann је приликом једне казнене акције мађарске полиције у Новом Саду којом приликом је био устрељен брат бившег бана Дунавске бановине Светислав Рајић, у стану истога пронашао писмо Стојадиновића и министра унутрашњих дела Корошеца из којих се разумело да је Стојадиновић након своје посете у Немачкој јануара 1938. тражио оштре мере против националсоцијалистичке пропаганде међу фолксдојчерима, листови 64-68. На листу 73-75 јавља се *Ssobercharsufue "Beck"* да је раније руководио статистичким уредом немачке волкс групе Југославије *Johan Vuschktvus* Немац у Новом Саду саопштио да је мајор Бауер од Аста Београд (Георг Паор немачки мајор из Првог светског рата био *haupt v-mann* аста Београд под псеудонимом др Бергман) од њега тражио увид у оригинале оптужујућих наредаба Стојадиновића из времена његовог владања. Бауер је изјавио да се за све интересовао државни саветник др Турнер који је својевремено водио све преговоре немачке волкс групе са југословенском владом по наређењу др Јанка вође волкс групе. До окупације Југославије био је *Vsch* позван од Цветковића који му је дао становите изјаве о повлачењу Стојадиновића. Цветковић је назначио да је Стојадиновић заједно с грофом Ђаном планирао један италијанско-југ. комплот против Немачке. Цветковић је ову изјаву хтео да да само немачком министру спољних послова или опуномоћнику. Стојимировић-Јовановић београдски журналиста посетио марта 42 *SS-obersturm* фирера Схротра и забележио да се његови мемоари о Стојадиновићу за БДС од важности налазе у Управи града Београда и да су они од чиновничког приправника Анастасијевића били предани полицијском конципијенту Јоци Радоњићу (лист 77) Последњи је изјавио да су исти после бомбардовања нестали с његовог писаћег стола.

Следећи листови се баве с путовањима Аугусте. Овде треба напоменути да је за време окупације она приредила немачким властима нарочито посланству знатних потешкоћа јер је хтела да игра неку политичку улогу. Истом *Neuschaher* јој је дао до знања да не жели политичких кружока око ње. Она се вишекратно налазила као гост код министра спољних послова *Reicha* у Немачкој а такође и у Италији. Љотић је 25.7.42 лист 79 саопштио да је гроф Ђано позвао госпођу Стојадиновић да дође у Италију. Тамо да се она с њим састала у Венецији а да је касније била примљена у Риму од Мусолинија и италијанске краљице. Ђано је наводно обећао да ће Стојадиновића

преко својих веза ослободити из енглеског заробљеништва. Он треба да се поврати у Србију и преузме владу од Недића. На стражњој страни листа 77 појављује се као информатор БДС Митерхаммер аташе за штампу код немачког посланства који је био питан о путовању госпође Стојадиновић у иностранство. Аст јавља (78) да су симпатије г. Стојадиновић за Немачку нестале јер немачка влада није ништа спровела да се заврши присилан боравак њеног мужа. О пристиглом материјалу и путовањима г. Стојадиновић направљен је извештај на RSHA, мада је на листу 139 В-мана "139" јавио да је се г. Стојадиновић повратила с путовања било му је нарађено да сазна резултате и утисак с путовања. Он то чини у свом извештају на листу 95. Код тога се испоставило да је она додуше свуда сусретљиво и љубазно била примана без да се могао убврдити неки састанак Мусолинијем и крљицом. Она извештава и о непријатељском расположењу Италијана према Немачкој и пријатељском према Енглеској. Мусолинија се додуше признаје ради његових великих успеха, но ипак су Италијани уверени да ће они у случају пораза Осовине бити поштеђени од репресалија јер се као проитивници Мусолинија на челу налази краљ Емануел и престолонаследник Умберто. Из извештаја 139 је политички важно што је он имао утисак да је она по Милану Аћимовићу и Драгом Стојадиновићу, брату бившег председника, била овлашћена да одржи политичке везе. Надаље се из овога као и осталог на листу 103 види изванстан додир госпође Стојадиновић с послаником Манелијем. На листу 108 налази се једно далекописачко писмо установе државне полиције Граз из којег се разабире да се у Гразу у затвору налази неки Александар Едмонд вон Хагенау под сумњом шпијунаже. Код тога је он навео преко 20 лица, међу њима и Стојадиновића а који су били настањени на подручју Југославије а које је упознао преко свог адоптивног оца Милана Ђукића, са којим је стајао у вези. Стапограз моли да ли о овим лицима постоје обавештења у шпијунско полицијском смислу. Очито су погрешно доспели у акт извештај једног журналисте Миодрага Савковића (лист 110) у којему се он изражава критично о питању хлеба у Београду и изражава став против Дириша. Ику Параноса оглашава коруптивним.

Резиме из архиве Гестапоа...

Предмет: Слика Јулиса Хаунауна

Оловком превод Osuv teichman

Београд 10.10.41.

Извод садржине: Бивши председник владе водио дволичну политику.

Привидно он је био присталица тоталитаризма и нагињао државама у којима је постојао овакав режим, а стварно је правио

трговачке и финансијске послове преко Јевреја као представника западног капитализма, пошто је и сам Стојадиновић хтео да влада Југославијом преко великих капитала, чији би власник он био.

Тајно делање др. Милана Стојадиновића

Бивши председник југословенске владе Милан Стојадиновић водио је једну мрачну и закулисну политику. У својем реферату изнећемо неколико детаља из тајног делања др Милана Стојадиновића.

Најчвршће везе др Милана Стојадиновића биле су са Јеврејима. С положаја начелника министарства финансија др Милан Стојадиновић почео је да хвата своје прве везе с Јеврејима. Он је помоћу тих веза доведен касније за директора лондонске банке у Београду. Та банка је била само привидно у рукама Јевреја, а у ствари она је била веома значајно седиште енглеске тајне службе за Подунавље и Балкан. За време док је био у управи енглеске банке др Стојадиновић се упознао с два најталентованија агента енглеског ИС Јулијусом Ханауом и Добривојем Стошовићем. С овом двојицом енглеских агената он је везан многим пословним и политичким тајнама. Касније Јулијус Ханау силно се обогатио бавећи се силним пословима и постао шеф енглеске обавештајне службе у Југославији, а др Стојадиновић је Стошовића увео у политику и увео га чак за министра у својој влади. Када је др Милан Стојадиновић посао министар финансија прва му је брига била да оствари картеле бензина, шпиритуса и квасца. Ту почиње завођење великих заштитних царина за оне индустрије које су организоване у овим картелима, а тада истовремено почиње и скакање цена овим артиклима, квасцу од 6 на 32 динара по килограму, бензину, петролеуму и нафти од 0.50 и 0.80 на 8.10 па и 12 динара по килограму. Наравно да је ту картелску политику др Милан Стојадиновић проводио ортачки с водећим личностима картелираних индустрија. Од тада датира његова веза с Јеврејином Вокером из "Стандард оил компанија" и Јеврејимом Артуром Марићем и осталим Јеврејима из "Шел групе". Они су др Стојадиновића у два маха водили у Америку где је ступио у везу с америчким ротаријанцима.

Када је дошао на положај председника владе др Стојадиновић је давао утисак човека који је решен да иде новим путевима. Изгледало је као да га је опозиционарство преобратило и поучило у добром смислу. У то време извршена је и преорјентација у нашој унутрашњој и спољној политици. Били су одређени нови правци наше политике. Др Стојадиновић као нови председник владе добио је поверење да ту политику спроводи, али је он амбициозан и похлепан на материјална богатства одмах покушао да тај нови правац наше унутрашње и спољне политике употреби за себе лично. Учинио му се да је дошао згодан час да оствари своје крајње циљеве и потпуно задовољи све своје амбиције, тј. да влада без контроле по извесним политичким начелима. Да је којом

несрећом била дата пуна власт др Стојадиновићу он би је одмах искористио за своје циљеве, за стицање што већег материјалног богатства и прављење што већих послова и финансијских трансакција. Његов програм је овај: владање народом помоћу огромног капитала који би био приватно власништво овог идејног вође.

Агент "119"

Из кругова блиских немачким круговима сазнаје се да Немци воде преговоре с Енглежима да за пуштање на слободу др Милана Стојадиновића као компезацију пуне пет енглеских генерала - заробљеника, који би били непходни Енглежима.

Црвеном ознаком "Хитно".

Упутство из Немачке

У Италији је приликом бекства ухваћен бивши посланик Енглеске у Београду Кембел (CAMPBELL) и интерниран. Берлин је предложио Лондону да Кембела замене Стојадиновићем. Ствар се наводно налази на добром путу. Повратак Стојадиновића у Београд представљао би без сумње политички догађај првог реда. Познати пријатељ Немаца би политички центар главног града дубоко преобразио и својим ауторитетом дао нов печат јавном животу Србије. Љотићев покрет нема много симпатија за г Стојадиновића. Дозвољавам себи да преложим, да се кроз српску државну пропагандну службу обавезу београдски листови да поклоне пажњу и признање периоду српске политике за време Стојадиновића.

Госпођа Стојадиновић добила је слике с Маурицијуса, али каже да их је дала италијанском посланику, пошто њега оне много занимају.

Предмет: Политичка група Стојадиновића

од 6.5.42.

-Мајор Бауер из АСТ-а отишао у Нови Сад да види оригинале наредбе које терете Стојадиновића. Управник статистичког уреда могао је да му покаже само једну копију. Извештај каже да је Цветковић тражио да да важну изјаву о Стојадиновићу, али захтева да то буде министар спољних послова или његов опуномоћеник. Из наговештаја које је учинио Цветковић, излази да се Стојадиновић приликом састанка с италијанским министром спољних послова грофом Чаном на Бледу,

споразумео о стварању комплота Италија-Југославија против Немачке. Тај план, осим Стојадиновића познат је још само кнезу Плавлу и вођи Хрватске сељачке странке Мачеку.

17.7.1942.

Агент Фриц јавља како му је "у вези Стојадиновића Милановић рекао да је Стојадиновић био почетком 39. године смењен јер је принц Павле лично од рукуноског краља чуо за споразум Стојадиновића с Хитлером о образовању велике Србије која би обухватала и Солун, док би се Хрватска и Словенија налазиле ван граница те нове државе. Ове податке Милановић је чуо од принца Павла лично. Исто тако Стојадиновић је направио споразум с италијанским министром иностраних послова Чаном о подели Албаније на основу чега би северни део припао Југославији, а јужни Италији.

Велики Бечкерек

9.2.42.године

У казненој акцији мађарске полиције у Новом Саду од 21. до 23. 1. 42 убијен је између осталих и брат бившег бана Дунавске бановине Светислава Рајића. Један повереник овдашње нашао је у његовом стану значајна акта министра Корошеца и председника Стојадиновића која се достављају у фотокопијама у прилогу. Оригиниали постоје у овој служби. За бившег министра-председника Стојадиновића примећује се следеће: Стојадиновић је био 13.1.38 у државној посети Рајху, где је био примљен са свим почастима. Неколико недеља касније писао је бану Дунавске бановине приложени акт, а преко својег министра унутрашњих послова Корошеца издао је приложену наредбу. У вези с овом акцијом истребљења бачено је око хиљаду фолксдојчера у затвор, који су тучени и кињени. Фолксдојчери су имали и неколико мртвих. Осим тога "Волкс" група тада је платила више од три милиона динара на име казне. На наредним парламентарним изборима кандидовао се др Стојадиновић, "велики пријатељ немачког народа" у апатинском срезу његовог интимног повереника Ота Гавриловић Фишера, чији је избор провео са најбруталнијим присилним средствима, а да би немачко становништво тога среза и душевно сломио и понизио.

Писмо Милана Стојадиновића

Господине Бане примио сам ваш извештај пов. бр. 78 и тим поводом част ми је поновити моју усмену препоруку, а наиме да се према Немцима, југословенским поданицима, који би ширили национал-социјалистичку пропаганду у нашој држави поступи најенергичније и

примене настржије законске мере како би се и најмањи покрет још у почетку сузбио и уништио. Исто оваква наређења дата су и Управи града Београда, уколико се тиче Панчева, а такође и прес бироу уколико се тиче писања листова који излазе на немачком језику.

Примите господине бане уверења о мом одличном поштовању,

председник министарског савета и министар иностраних послова др М. Стојадиновић

Наредба свим среским начелницима, представницима градске полиције, капетанима градске полиције, Управи полиције Нови Сад, министра унутрашњих послова др Корошеца

-Од присаједињења Аустрије немачком Рајху ојачала је национал-социјалистичка пропаганда и агитација у крајевима наше земље где живи немачки мањински елемент. Та пропаганда у последње време према својој садржини, тактици и обиму постаје опасна по наше националне интересе и превазилази границе законитости и дозвољеног. Да би се наши национални интереси заштитили и стало на пут овој недозвољеној и штетној пропаганди и агитацији препоручујем вам да издате упутства и наређења вама подређенима да према нашим држављанима немачке народности који би ширили национал-социјалистичку пропаганду у нашој држави поступају најенергичније и примењују најстрожије законске мере, као и да се о извршењу издатих наредаба и упутства о овом смислу старате и обавештавате ме о свим значајним моментима по овом питању.

Предмет: Повратак госпође Аугусте Стојадиновић из Италије

Превод, Извод "139"

Госпођа Аугуста, супруга бившег председника владе Милана Стојадиновића отпутовала је 16. јула 42 године у пратњи својих обеју кћерки у Италију. Најпре се задржала у Венцији, а потом је преко Лаго Мађоре отпутовала за Рим, где се задржала укупно око три дана да би издејствовала пасош за Крф, где још живи мајка, и сестра удата раније за бившег посланика почившег Влајка Казимировића. У Риму се није видела са грофом Чаном нити с неком од водећих личности италијанске политике, али је наилазила на необично срдачну предусретљивост код

свих италијанских како званичних, тако и приватних личности. Тако је с највећим одушевљењем причала о љубазности и пријатељству који су јој Италијани указивали у свакој прилици, као супрузи др Милана Стојадиновића, говорећи јој да је др Стојадиновић највећи политичар Југославије.

Из даљег излагања г. Стојадиновић види се да у Италији уопште не знају за Србе као национални и географски појам већ да све посматрају као неразвијене делове чије авети се још плаше. Тврди да сви италијански кругови неподељено мрзе Немце, да је англосаксонска струја веома јака, да се Енглеза плаше, да је гро капитала у Италији инвестирала Америка, да је низ банака у главним улицама Рима с америчким капиталом, и да се италијанском привредном животу осећа силан застој због престанка трговачких односа са Сједињеним Државама.

Кретање по улицама у Италији јако је контролисано, око палате Венеција непрестано кружи око 20 агената тајне полиције тако да је обичним пролазницима потпуно немогуће да се приближе овој палати у којој заседа Мусилини, ни на већој дистанци. С друге стране, госпођа Стојадиновић потврђује да од револуције у Италији или неких ближних знакова нема ништа, да су то само продукти англосаксонске пропаганде и пустих фантазија. Истовремено каже да народ у Италији врло трезвено и објективно мисли, да сви неограничено верују Мусолинију, јер да је земља под њим добила нечувени привредни просперитет и социјалну правду.

Италијани су јој рекли да су они спремни на све евентуалности у погледу исхода рата. Ако осовина победи, у шта све мање верују, за њих ће бити рђава ситуација утолико што ништа неће добити нарочито, не од француског наслеђа, што су они много очекивали, и бесни су и огорчени на Французе у вези с последњим догађајима у северозападној Африци. У случају победе англосаксонаца Италијани мисле да би само био смењен Мусолини и врховни фашистички форум, а да би цео италијански народ био поштеђен репресалија јер би се у том случају нашао на челу краљ Виторе Емануело, а нарочито престолонаследник Умберто који је познат као велики и константан противник Мусолинија. Ово су уверења свих просечних Италиана, па и многих водећих личности. Госпођа Стојадиновић каже да је успела да се види с немачким послаником у Риму, али не каже с којим. Мој је утисак да су Милан Аћимовић и Драги Стојадиновић одредили Аугусту да треба да одржава везе с италијанским дипломатско-политичким круговима на које они рачунају. Госпођа Стојадиновић вратила се из Италије и с Крфа 19. новембра 42. када је стигла у Београд.

Писано оловком "139"

Пребацивање Стојадиновића

рађено 12. маја 1941. године у канцеларији четвртог кварта УГБ.

Параф: Хелм

Према усменом наређењу немачких војних власти а по питању г. Милана Стојадиновића част ми је поднети следећи извештај: Од стране управника града Београда господина Дринчића био сам одређен решењем на Илици код Сарајева са четири агента: Душаном Јанковићем, Душаном Вукомановићем, Мартиновићем и Божидаром Божиновићем ради обезбеђења и чувања др Милана Стојадиновића. Пре мене су били на Карану и Руднику чиновници управе града господин Анастасијевић и Поповић. На Илици сам био од 12. фебруара 41. године до 17. марта. Према наређењу тадашњег управника Дринчића имао сам на Илици водити рачуна да се Стојадиновић не састаје ни са ким и да му се сва пошта цензурише, па да о свим запажањима извештавам господина Дринчића или господина Мила Јовановића, шефа одељења опште полиције као и да сву пошту заплењену шаљем у Београд што сам ја тако и радио. За време мога службовања на Илици два пута је долазила супруга др Стојадиновића и остајала по неколико дана (одобрења је госпођа добијала у Београду, а од кога није ми било познато). Док сам ја био на Илици с др Стојадиновићем шетао сам један сат преподне и по један сат поподне, а одлазили смо и у војну болницу у Сарајеву где је г. Стојадиновић лечио зубе. 15. марта телефонски из Београда наредио ми је бивши управник Дринчић да ће доћи у недељу 16. марта из Београда с аутомобилима једно лице и да ће оно предузети све за Стојадиновића и да ће оно наређивати даље шта треба и како се мора поступати. 16. марта 41. у подне дошао је у Сарајево тадашњи начелник агената господин Миодраг Чохаџић с два аутомобила и агентима и пренео ми наредбу да се има ићи за Велес и одмах одредио да са мном има ићи поднадзорник агената Ђурашковић, који ће то самном и саопштити господину Милану Стојадиновићу. С Илице смо кренули 17. марта 41 у пет и тридесет часова изјутра аутомобилом господина Стојадиновића ја, поднадзорник Ђурашковић и шофер Пера Лазаревић, а у другом аутомобилу сачекали су нас пред Сарајевом Миодраг Чохаџић, шеф агената, Гојко Миловановић, шеф кривичне полиције, и агенти Миташевић, Граовац и шофер Добросав Ећимовић. Они су нас стално пратили и нису нам дозвољавали да се удаљујемо. По нашем доласку с Илице шеф одељења г. Јовановић се у два маха телефонски интересовао у вили на Илици да ли смо отишли. Ствари које је оставио Стојадиновић спаковао је и преузео на себе да пошаље у Београд агент Вукомановић. 18. марта када смо стигли у Велес из другог аутомобила саопштено је Ђурашковићу да се има продужити за Ђевђелију што је овај и саопштио господину Стојадиновићу. Када смо стигли аутомобилима испред Ђевђелије наређено је из другог аутомобила да се стане и чека даље наређење.

Ми смо остали а с другим аутомобилом Чохаџић и остали отишли су некуд где су се зацали око три четврт часа, вративши се с једним цивилом и наредили да имамо ићи за њима. Тако смо аутомобилима стигли по подне на железничку станицу Ект домени. Ту су Чохаџић и Миловановић с господином Стојадиновићем отишли код шефа станице, а нама су кроз пола сата наредили да се одмах вратимо.

Миодраг Лазић, чиновник Седмог кварта УГБ

Извештај Гојка Миловановића, који је по налогу владе спровео пређашњег министра и председника владе Стојадиновића у Грчку.

Извештај ранијег шефа агената Чохаџића биће накнадно достављен.

Превод немачког документа

Параф: Хелм

Београд 27. маја 41.

Чохаџић: Не сећам се датума, било је око половине марта. Био је петак, позвао ме управник града господин Дринчић и рекао ми да с органима има да идем за Сарајево да отпратим господина Стојадиновића до грчке границе. Замолио сам управника да ме не упућује јер лично познајем г Стојадиновића али ми је он рекао да он наређује и да ја имам да послушам. Сутрадан преподне, субота опет ме је позвао управник и рекао ми да своју слику предам г. Јовановићу, тадашњем шефу одељења опште полиције. Том приликом саопштио је да је тадашњи шеф кривичне полиције Гојко Миловановић, а да ће остале органе одредити господин Јовановић. Слику сам предао ради пасоша. У том је наишао код господина управника шеф одељења опште полиције Јовановић и шеф кривичне полиције Миловановић. Ту смо измењали поздраве, па ми је Јовановић рекао да одем код њега у канеларију и сачекам га, што сам ја и учинио. Заборавио сам да кажем да ми је управник рекао да ја имам да будем у другим колима с два органа, пратим кола у којима ће бити Стојадиновић ради безбедности, као и да ће Гојко Миловановић нас сачекати у Скопљу и одвести нас до границе. Када су г. Јовановић и Миловановић дошли донели су формуларе за пасоше. Ја сам попунио формулар за себе, а њих двојица за остале органе. Тада сам видео да на пут поред мене иду Миодраг Лазић, чиновник, који је у то време био шеф службе безбедности код др Стојадиновића у Сарајеву, Боривоје Ђурашковић, поднадзорник полицијских агената, Сотир Питашевић и Ђорђе Граховац, агенти, као и два шофера агената Слободан Маливуковић и Петар, чијег презимена сада не могу да се сетим. Тада је речено да истог дана увече кренемо возом за Сарајево, где ћемо стићи у недељу, а у понедељак има да кренемо аутомобилима из Сарајева за грчку границу. Поред тога, господин Јовановић ми је рекао да дођем поподне и примим валидни пасош, а господин Миловановић ми је рекао

да ће ме сачекати у Скопљу, односно на путу до Скопља ка Велесу, на излазу вароши Скопља па сам ја отишао. Истог дана у суботу поподне ја сам дошао на одељење где ми је речено да одем доле до господина управника јер ме је тражио. Када сам му се јавио он ми је дао једно писмо, чек на слободну зону Југославије у Солуну у вредности од 50.000 драхми. Овај чек-писмо је гласило на Управу града, па ми је господин управник дао једно овлашћење да ја могу подићи ту суму у југословенској слободној зони у Солуну, и да ту суму на признаници предам др Стојадиновићу и кажем му да је то за његов трошак. Док сам ја још био код управника дошао је господин Јовановић и предао ми мој визирани пасош, као и пасоше органа које сам напред навео. После овога управник града предао ми је 10.000 динара да од те суме купим храну за све органе као и за др Стојадиновића, као и да купим воће за др Стојадиновића, платим преноћиште и за све му поднесем рачун. Затим је рекао да се има ићи овим путем: Сарајево, ужице, Чачак, Рашка, Косовска Митровица, Приштина, село Липљане, где ће бити преноћиште, даље Скопље, Велес, Ђевђелија, грчка граница. Затим ми је наредио да са осталим органима одем у хотел "Европу" у Сарајево, где ће ме он тражити сутрадан телефоном. Када сам те вечери дошао на железничку станицу за сарајевски воз нашао сам све орагне на окупу. Сутрадан пре подне у возу предао сам сваком свој пасош и заједно смо јели. По приспећу у Сарајево органи су отишли у хотел, а ја на фудбалску утакмицу Славија-Јединство. Ту је дошао и чиновник Лазић и рекао ми да ме тражио у хотелу, да му је управник телефонирао да ће Стојадиновић ићи за Грчку, а да се о поласку, односно часу поласка договори са мном и да ће ме наћи у хотелу. После утакмице отишли смо у хотел, где су нам рекли да је звао управник и да се не удаљујемо, јер ће нас поново звати. Портир је ускоро позвао Лазића на телефон. Он је ушао у кабину, пошто је говорио, рекао ми је да се јавим јер ме чека управник на телефону. Том приликом управник ме питао како смо стигли, наредио ми да ујутру рано кренемо. После овог разговора ја сам са Лазићем отишао у моју собу, поделио храну купљену за пут и саопштио му којим се путем иде, тј како је управник наредио и предао му једна кола. Он је одмах узео себи на службу Ђурашковића и рекао му да пође с њим и да ће ноћити на Илици, а ја с другим колима пошто сам у пратњи сачекао сам га на излазу из Сарајева, према Вишеграду. У понодељак ујутру ја сам с аутом и људима чекао Лазића, али је он дошао тек доцније, скоро око седам часова. Он Лазић ишао је у предњим колима с др Стојадиновићем, Ђурашковићем, а ја сам био у другим колима с Питашевићем и Граховцем. Тако смо путовали одређеним путем све до Косовске Митровице, када је нама у другим колима нестало бензина, па смо ту стали да купимо. Приликом овог изостанка изгубили смо први ауто, јер смо у мраку залутали и отишли ка Гњилану, па смо залутали и тек око поноћи стигли у Липљане-жандармериску станицу, где је одређено коначиште. Када смо стигли у жандармериску станицу

господин Лазић ми је рекао, који је већ био у кревету, да нас је телефоном тражио управник. Сутрадан ујутру отишао сам у пошту у Липљан око шест часова и јавио се управнику. Питао ме зашто смо тако доцкан стигли, нашта сам му одговорио због несташице бензина, као и да не идемо тако споро. Одавде смо кренули око 8 часова, и када смо стигли у Скопље и прошли кроз исто на излазу, мислим код трошарине или болнице, господин Гојко Миловановић махао је руком и ми смо стали и узели га у наша кола и продужили пут. У колима ми је Миловановић показао пасош др Стојадиновића који је био визиран за Грчку. Тако смо преко Ђевђелије прешли границу у Грчку. Прелаз је извршен на следећи начин. Када смо стигли у Ђевђелију наш ауто је избио напред, јер је господин Миловановић познавао пут, пошто је он како ми је рекао у ауту, већ био на граници и прегледао пут којим треба ићи, те смо стали на једном месту, па је и ауто у којем је био др Стојадиновић стао. Тада смо ми кренули за варош, отишли у комесаријат, тражили комесара, који је већ био упознат од господина Миловановића и с њим отишли и узели једног финанси који је такође ушао у кола и кренули ка граници. Када смо стигли комесар и финанси изашли су, а ми смо остали у ауту. Затим су дошле грчке пограничне страже и финанси и заједно стигли на Идомени, грчку пограничну станицу. Ове грчке пограничне финансијске страже стајале су на папучи аутомобила. Када смо стигли у грчки комесаријат ми смо саопштили грчком комесару да је др Стојадиновић стигао и с нама ушао у комесаријат. Комесар је затражио пасоше. Миловановић је предао Стојадиновићев пасош. Грчки комесар је питао које најстарији међу нама и ко је шеф, те сам ја представио Миловановића, те је он измењао неколико речи на француском и ја сам говорио грчки. Том приликом сам рекао комесару, а и др Стојадиновићу да смо ми завршили нашу мисију и да ми немамо ништа више с њим, као и да има један чек на 50.000 драхми да наплатим ујутру и новац му предам. На ово се др Стојадиновић захвалио. Грчки комесар је рекао да су два грчка полицијска официра већ пошла аутом из Солуна и да ће сваког тренутка стићи. Тада је Миловановић наредио да се наши аутомобили и сви органи врате за Ђевђелију-Београд, а како у међувремену је др Стојадиновић изразио жељу да га пратимо до Солуна то смо ми остали. Након извесног времена стигла су два грчка аутомобила с два полицијска официра. Један је био мајор, мали сув плави, а други пун, црномањаст и имао је коскане наочаре. У првим колима седео сам ја овај грчки полицајац с наочарима и један жандарм на боку, а у другим Стојадиновић, Миловановић и тај грчки мајор у цивилу. У Солун смо стигли у мрак, па како је исти замрачен то смо ишли кроз Солун и стали пред једну кућу за коју мислим да се налази у близини кеја. Ту смо сви изашли, и Грци како нису говорили ниједан други језик замолили су ме да кажем др Стојадиновићу да се ту има одморити, узети чај и причекати док се не реши где ће ићи. Када смо ушли у кућу ту нас је сачекала

једна госпођица и једна девојчица и са нама је остао тај црни полицајац, али сада без наочара. Ту смо добили чај и коњак, а затим смо ту и вечерали. Како смо били сви уморни то смо разговарали где ћемо ноћити и договорили смо се у "Медитеран паласу", јер је тако др Стојадиновић хтео. Али нам је Грк рекао да је хотел срушен бомбом из авиона. Ту смо остали неко време, па је овај Грк ишао неколико пута на телефон и с неким разговарао. Око 23 часа дошао је тај грчки мајор, плави, мали и рекао ми да се спремим. Тада сам видео још нека лица поред њега, можда пет до шест по броју. Известио сам Миловановића да можемо ићи, као и др Милана Стојадиновића, јер сам мислио да идемо у хотел, а ствари су нам биле у ауто. Кад смо изашли на улицу, Грци су имали још један ауто, ја и Миловановић на изричит захтев Стојадиновића сели смо с њим у кола. Она кола испред нас, у којима су били Грци ишла су, а ми за њима. Једном су стала, а затим даље кренула и после опет стала. Грци су изашли, па и ја да видим. Тада сам видео да смо ми на кеју и Грци су осветљавали лампама један чамац. Они су дошли до аутомобила, позвали др Стојадиновића и за њим сишли у чамац, затим пренели његове ствари. Одмах затим и ми смо се опростили од ових Грка и сели у један ауто с једним грчким полицајцем, па је ушао још један старији господин. Грчки полицајац нас је питао у који ћемо хотел, ја сам му рекао да не знам, где било. У колима сам слушао разговор оног старијег господина с Грком који је седео на боку. Разговор је био на грчком, а како је овај старији господин говорио грчки развлачећи, то сам га питао ко је он. Рекао ми је да је енглески конзул из Солуна. Када је говорио с оним Грком на грчком, он му је рекао: "Зар нисте могли да се сетите где сам на вечери, па сте тако дуго тражили". Још у ауто ја сам рекао г. Миловановићу "Знаш ли ко је овај до тебе", а када ми је одговорио да не зна, ја сам му одговорио да је енглески конзул и да ме чуди шта ће он. Заборавио сам да кажем да је Стојадиновић јавио телеграмом својој породици из Идоменија и да је тај телеграм предао комесару из Ђевђелије да га пошаље. За време док смо били у кући оног Грка на вечери Стојадиновић је рекао да би ишао на Крф код своје родбине, а да је овај казао да не зна где ће моћи да иде. Сутрадан ја сам наплатио онај чек 50.000 драхми, а како је Стојадиновић био отпутовао то сам исту суму предао управнику града. После неколико дана по повратку у Београд питао ме управник града да ли знам где је Стојадиновић. Рекао сам му да не знам, он ми је тада рекао да је на једном броду и да треба да иде на неко острво, па да питају ко ће да плати трошкове. Ја сам му рекао да реферише г управнику. Управник ми је још раније рекао да жели да иде у Грчку, да ли је то тачно не знам.

Интернирање Милана Стојадиновића

7.9.1945. године

Изјава Драгомира Стојадиновића пред Титовим истражницима

После свог пада Стојадиновић је намеравао да се повуче у миран живот и да се одмори од четворогодишњег рада. Тада, тј. почетком фебруара 1939. године његова породица налазила се у Француској, па је и он изразио жељу да оде код њих. Ово је одбијено и тако је остао у Београду с намером да новој влади не прави никакве тешкоће, мада је био изненађен падом и начином на који је све обављено.

Ускоро пак Драгиша Цветковић почео је преко јавности да пушта разне клевете и увреде против мог брата на шта је овај морао коначно да реагира. Мало по мало стварао се све већи јаз између нове владе и Стојадиновића док овај најзад није заузео отворено опозициони став. У јануару 1940. Стојадиновић је са својим политичким пријатељима међу којима је било преко стотину народних посланика и 20 сенатора образовао политичку странку под именом "Српска радикална странка". Правила су била поднета на одобрење, али никакво решење није издато. Први број органа странке "Уједињење", а који сам ја технички уредио био је забрањен још у штампарији, али смо изванредно брзо успели да извучемо пре него што је заплена. Странка је имала канцеларију у Пашићевој улици 7, а водила се на име адвоката Слободана Сукотића, сина народног посланика проте Душана Суботића из Босанке Градишке, кога су усташе убиле 6. маја 41 близу Бања Луке. У те просторије долазио је велики број пријатеља из Београда и унутрашњости. Ово је Цветковића нервирало па је на све начине покушавао да омете рад Стојадиновића и његове групе. Полицијски агенти су се стално мували и улазили у просторије странке, тобож као присталице, а стварно да мотре шта се ради. Други агенти су легитимисали на улазу и на тај начин мислили су да их застраше. Половином марта 40 одржана је заједничка вечера код "Занатског дома", на којој је присуствовало око 300 политичких пријатеља Милана Стојадиновића међу којима велики број најугледнијих привредника у земљи и из Београда. На улазу је било неколико полицијских агената, под изговором безбедности мога брата, а стварно да бележи имена присутних. Свакако да је и у сали за вечером било више шпијуна. Током вечери пало је више здравица односно политичких говора, Стојадиновићу су приређене овације. Овај случај разбеснео је Цветковића и ради тога је смењен тадашњи шеф Опште полиције УГБ Богдан Банковић. Тако ми је он причао: "Драгиша је био страшно љут и захтевао је да растури скуп и похапсим учеснике. Ја сам одговорио да не могу да похапсим целу чаршију..." Неколицину приређивача ове вечери позвала је полиција на одговорност због непријављивања збора, доцније 1. априла 40. Цветковић је одржао опширан говор у Скупштини и сенату и тврдио како Стојадиновић није имао разумевања за решење

хрватског питања и како је хтео да фашизира земљу, с којом политиком се он, Драгиша није слагао и потајно састајао с Мачековим пријатељима. Стојадиновић је на ово послао Политици свој одговор, али га цензура забрани, па смо га штампали у виду летка. У одговору Стојадиновић је објавио један телеграм у коме Цветковић тада на лечењу у Швајцарској тада на кратко време пред пад Стојадиновића, овоме честита сјајну победу на изборима и жели дугу и срећну владу. Затим је цитирао Драгишин говор у Неготину пред децембарске изборе у коме је овај новопечени пријатељ Хрвата назвао издајником сваког ко буде гласао за Мачека. Даље се помиње да је баш Драгиша Цветковић био тај који је испољио фашистичке тенденције, он је био тај који је својој радничкој организацији "Југорас" завео плаве униформе, плаве кошуље и фашистички поздрав. На крају одговора поменуто је књига професора Дворниковића под наводима "Карактерологија Југославије", где је уз фотографију и три карикатуре Драгише Цветковића овај тим југословенског политичара обележен врло неповољним карактерним особинама. Разуме се да је овај одговор још више огорчио Цветковића и по свој прилици он је тада одлучио да интернира Стојадиновића. За ово му је био потребан пристанак кнежев и да би то постигао, послужио се једним триком. У просторије Српске радикалне странке приликом претреса 17. априла подметнута су два плаката са по 70 летака кратке садржине умножених. Претрес је извршен у невреме у два сата по подне када је у редакцији није било никога изузев једног студента. Било је шест полицијских агената под вођством Вујковића. За присутне грађане узети су с улице неки пролазници - лекар и кућепазитељ. Приликом претреса студент је нарочито мотрио да не би ко од агената што подметнуо. Тако је спазио једног агента када је из капута извадио један пакет и ставио га иза ормана. Овај гест је приметио и лекар. Други пакет је стављен у једну отворену фиоку од писаћег стола, али није примећено ко га је и када ставио, вероватно исти агент и то за време док се студент објашњавао око тобож пронађеног пакета из ормана. Цела ствар је изведена врло невешто, агент је био врло неспретан пошто је ухваћен на делу.

Затим врло је наивно веровати да би се тако важни леци држали скривени иза ормана, где их момак може опазити приликом чишћења а исто тако да се други пакет држи у отвореној фиоци када је у столу било и закључаних фиока с много мање важним стварима. Приликом потписивања записника студент је одбио да га потпише тврдећи да су леци подментути и да је то својим очима видео. Уједно је протествовао што је претрес извршен у невреме и у одсуству сопственика канцеларије, адвоката Судатића. Лекар је у записник унео ограду да је пакет с лецима видео на столу кад их је један од агената ставио али да не може да сведочи да ли су нађени у просторијама или унети споља. Једино је кућепазитељ потписао записник без оградe онако како су га полицајци саставили. Интеренсантно је да је претрес извршио Вујковић,

шеф комунистичког одсека УГБ, а не неко други. Доцније је он причао да је тога дана већ пошао кући, па је око пола два враћен с капије. Дринчић му је тада дао налог о претресу и он га је извршио, али није био упућен у целу ствар, тј. да ће имати да "пронађе" подметнуте летке. Исто поподне Стојадиновић је дошао у политичку канцеларију и примио већи број пријатеља. На вест о претресу и "пронађеним" лецима би се сакупио већи број присталица тако да су све просторије, па и ходници били пуни. Нешто пре седам увече дошла су два полицајца и повела мог брата у његову вилу ради претреса. Једновремено смо и нас неколицина обавештени од наших пријатеља да нас чека полиција и да дођемо кућама. Код Стојадиновића је претрес трајао до пола један увече, а учествовало је око 50 агената. Резултат као и код свију нас био је скроз негативан, што је и записнички констатовано. Сутрадан 18. априла Управа града саопштила је мом брату да не напушта стан. Тада сам се и ја затекао код њега и од онда, ево скоро пет и по година нисмо се више видели.

При повратку затекао сам у стану позив УГБ да се 19. априла у подне јавим одељењу опште полиције ради једног сасопштења. Уместо тога био сам саслушан по питањима подментутих летака. Тада сам се први пут упознао с његовом садржином, под насловом "Браћо Срби" и потписом један патриота, а неименовани писац је упозоравао јавност на опасност у коју срља Југославија. На једном месту се вели "Владу Цветковић-Мачек подржава кнез Павле рођен у иностранству, а који нема ни капи Карађорђевој крви". Све ми је одмах било јасно. Цео летак био је написан ради тих неколико речи, којима се јасно правила алузија на верзију да кнез Павле није син кнеза Арсена. Летак тобож и издат и растуран код господина Стојадиновића имао је код кнеза да распири још већу омразу и да наведе на крупне одлуке. Вероватно да се ту није радило само о интернирању, већ и о нечем много важнијем. У томе је Драгиша успео, кнез је био погођен у најосетиљивију тачку. О овоме се по неки пут зуцкало у Београду и кнез је од противника четсо називан "копиле". Ја у то нисам веровао али сам почео сумњати када сам сазнао неке појединости. Први ми је на то скренуо пажњу један старији француски новинар, који ми је причао да се сећа скандала о разводу брака кнеза Арсена и кнегиње Демидов. Арсен је тада преко једног француског листа дао изјаву да се разводи од своје жене и да дете рођено у том браку не признаје за своје. То је било почетком овог века. Помислио сам да је кнез Арсен морао имати крупне разлоге да тако тешку ствар објави преко јавности. Познат је факат да се о васпитању Павла бринуо његов "стриц" Петар, и да ге је он поред живог оца однеговао заједно са својом децом. Као и то да је кнез Арсен стално живео у Паризу и да готово никад није долазио у Београд. Највише ме фрапирао један разговор између кнеза Павла и мог брата 1936. године. Тада је мој брат полазио у Париз у званичну посету, и пред полазак рекао кнезу да има намеру приликом боравка у Паризу да посети кнеза

Арсена и питао Павла да ли има шта да му поручи. Кнез Павле, обично миран и сталожен, овог пута је праснуо: "Шта вам пада напамет. Да посетите тог маторог излапелог бонвивана. Молим вас да то не чините". Из овога би се могли извести неколико закључака, прво да је кнез Павле имао врло рђаво мишљење о свом оцу, друго да га то питање толико нервира да не може да се савлада; треће да је Павле желео да спречи сусрет између Арсена и мог брата да овај у разговору не би сазнао извесне ствари за које би Павле више волео да се не знају. Мада сам све ово знао никада ми на памет није пало, као ниједно од нас, да ову личну несрећу кнежеву, а за коју он није крив, користимо против њега.

Управа града ме казнила с десет дана затвора. Не само на моје већ и на изненађење мог иследника Гојка Миловановића. Никаквог стварног разлога није било, а у пресуди је наведено стереотипно "ради преношења лажних вести", мада о томе нисам ни саслушаван, нити ми је то уопште стављано на терет. Разлог је можда био тај што је тог истог момента, када сам ја био стрпан у затвор, мој брат био одведен на Рудник, где је интерниран у вилу београдског рентијера Михаиловића. Поводом интернирања мог брата издато је званично саопштење у којем се вели да је "приликом претреса његовог стана и политичке канцеларије 16 и 17. априла пронађен компромитујући материјал а ради чега му је одређено место принудног боравка". Као што се види на Стојадиновића је бачена љага а свако не размишља какав је то материјал због кога је могао бити интерниран. Занимљиво је да се у поменутом коминикеу наводи и 16. април, међутим тог дана није нигде вршен никакав претрес, већ 17. Разлог је што је Драгишина полиција најпре 16. априла закупила вилу на Руднику "за једног угледног странца" како су рекли Михаиловићу, па тек сутрадан кренула да подмеће и проналази компромитујући материјал на основу кога је Стојадиновић интерниран. Разуме се да полиција није сумњала у успех пошто се сама побринула и умножила летке, али је требала бар да иде хронолошким редом. Да би ову грешку исправила она је упала у другу, јер ако би неко "чачкао" око тога тај би лако могао утврдити да је вила закупљена 16. априла и да тог дана није било никаквог претреса мада су га ставили у коминике. Према томе није се могло сакрити да је интернирање мог брата било одлучнео пре него што је његова тобожња кривица утврђена. Поводом овога ухапшен је адвокат Слободан Суботић и најпре од полиције кажњен с месец дана затвора, а по издржању спроведен у истражни затвор Суда за заштиту државе на Ади циганлији. Тамо је провео још месец и по дана док је државни тужилац Драђов водио истрагу. Резултат истраге био је поразан по Драгишу, односно његове сараднике. Онај студент је испричао како је пакет с лецима подметнут и заклео се на свој исказ. Лекар такође је изјавио да је пакет из џепа извадио један агент, чак је и кућепазитељ променио држање и рекао да не зна да ли су леци нађени у стану или донети, јер их је видео тек када

су били на столу. Даље за писаћу машину Суботићеву и заплешену као "Корпус деликти" ја сам мада као нестручан још на саслушању утврдио да на њој летак није писан. Ово је сигурно и иследник суда морао да констатује. На основу свега Драдјов је реферисао Цветковићу и саветовао да одустане од гоњења, јер би на судском процесу пред јавношћу пукла брука, утврдили би се да београдска полиција фалсификује и подмеће компромитујући материјал. Доцније, негде крајем 1940. када је Аћимовић пуштен из интернације он ми је причао да је сазнао ко је све умешан у оно подметање летка. То су били: управник града Дринчић, једна дактилографкиња, један агент и Коста Тасић, тада шеф неког одсека УГБ, који му је и открио целу ствар, пошто је био разочаран у Цветковића и за нешто преварен од Дринчића. Уједно је Тасић рекао да је приправан да кнезу, ако га овај упита исприча целу ствар. Било би интересантно знати како би кнез реаговао на ово откриће и шта би помислио о Драгиши када би открио да је овај рекао за њега да нема ни капи Карађорђево крви. Стојадиновић је на Руднику провео свега 15 дана. Вила се показала неподесном јер је била крај самог друма, па су долазиле поворке сељака да виде Стојадиновића и манифестују своје симпатије. Услед тога му је био забрањен излазак у двориште а ролетне с улице биле су спуштене, тако да га нико више није могао видети. Пронађено је боље место. Избор је пао на усамљену вилу академског сликара Милана Миловановића коју је је подигао у свом родном крају. Вила је удаљена од друма а налазиле се између села Рибашевине и Карана, близу Ужица. Вила је баш одговарала намени јер је сликар уживао у усамљености па је зграду зидао ван сваког насеља. Била је ипак тескобна да прими нове госте. Поред Стојадиновића ту су били смештени и један шеф полиције, његов помоћник, четири агента и шест жандарма, поред послуге. Доласком у ову пустињу Стојадиновић је био узнемирен и црне мисли су га обузимале. Познавајући Драгишу помишљао је на најгоре. Жандарми као да су погађали његове мисли па су му рекли да нема чега да се боји, док су они ту не сме му ни длака с главе фалити. Ми смо уосталом касније сазнали да се у два наврата Драгиша носио мишљу да смакне мога брата, а да је о томе разговарао и с једним хемичарем тражећи отров. После неколико месеци код Стојадиновића се појавила једна тешка зубна болест - пијореја и парандетоза, тј. клаћење и испадање здравих зуба. Његова жена која је једино могла повремено да га посећује тражила је да му се омогући лечење. Тако је у Каран упућен београдски зубни лекар др Шнур, који је констатовао болест и у УГБ поднео извештај у коме је рекао да је клиничко лечење неопходно. Ускоро је код др Шнура дошао један агент УГБ с његовим извештајем и захтевао да га повуче и напише други у коме ће рећи да Стојадиновићу није потребно никакво лечење. Ако не извршите ово наређење, рекао му је агент, бићете ухапшени и нико неће знати где сте одведени и шта се с вама десило. Лекар је остао на висини свога позива и одговорио: "Ја не могу да пишем неистине и да

радим против своје лекарске савести. Одговарам за тачност налаза, а ви чините што хоћете". Агент је још једном поновио своју претњу и отишао. Полиција се није усудила да ништа предузме против савесног лекара али су дани и недеље пролазиле, а за лечење није ништа предузимано. О овоме је сазнао и Корошец, па је изгледа интервенисао код Цветковића. Драгиша се још опирао па је послао Стојадиновићу свог личног пријатеља једног зубног лекара чије сам име заборавио. Овај је утврдио исту болест само у још погоршаном стању. И по његовом мишљењу било је потребно да се пацијент упути на клиничко лечење. Драгиша није имао куд па је питао где има таквих зубних клиника. У Београду и у Загребу. То не долази у озбир има ли још негде. Има војна зубна клиника у Сарајеву. После извесног времена Стојадиновић је премештен на Илићу и смештен у бањски павиљон "Херцеговину", заједно с целом пратњом. Био је потпуно изолован, а полиција појачана полицијом из Сарајева строго је мотрила да се у парку нико не шета у близини, нити издалека поздравља Стојадиновића. Стојадиновић је под стражом спровођен у Сарајево, а лекар је радио у присуству једног агента. Лечење је ишло споро, пошто је болест узела маха. Цветковић је одобрио да г. Стојадиновић с децом може да посећује мужа једанпут месечно, али је морала увек да се обраћа за дозволу пре него што крене на пут. Било је ту и малтретирања, тако да су се посете свеле на једном у два месеца. Половином фебруара 41. њу је посетио Цветковићев лични пријатељ др Драги Јевремовић, бивши народни посланик. Рекао је да долази по Драгишиној жељи који је одлучио да на неки начин реши питање мога брата. По Драгишиној замисли најбоље би било када би Стојадиновић отишао негде у иностранство, у неку неутралну земљу, па да се доцније врати као слободан. Моја снаја се није сложила с тим предлогом, рекавши да би сви помислили да њен муж бежи из земље и да би тим изнео да је нешто крив. Јевремовић је умолио моју снају да Стојадиновића бар не одвраћа ако већ неће да га наговара. Она је најзад пристала и питала које су то неутралне змеље. Јевремовић је одговорио, па рецимо Грчка. Ви имате тамо породицу, па бисте могли и ви с њим. Али Грчка није неутрална, она је у рату с Италијом, није пријатно бити бомбардован. Неутралних земаља мало је остало, Швајцарска... Швајцарска не долази у озбир, то ми је Драгиша изричито казао. Једно Грчка...или Египат... Стојадиновић је категорички одбио. У иностранство неће нигде, па чак ни у Швајцарску. Рекао је нека га изведу пред суд ако имају нешто против њега, или нека га пуне на слободу. Др Јевремовић је био јако разочаран одлуком. После три дана вратио се и саопштио да Стојадиновић мора да иде у Грчку. У противном поступак против њега биће поштрен, биће пребачен у неко сасвим мало место под неповољним хигиједнским условима. Његова жена неће моћи више нити да га посећује нити да се дописује с њим. Јевремовић је умолио моју снају да одмах крене за Илићу и да пренесе порку. Саветовао је да уразуми Стојадиновића. Рекла је да је уморна и да ће кренути сутра. 10.

марта на железничкој станици сачекало ју је непријатно изненађење, срела је Гојка Миловановића, који јој је рекао да мора да претресе ствари и њу лично. Ово последње извршили су неки чиновници полиције и то до голе коже и Миловановић због овог неубичајеног поступка морао је да се извињава и заклања иза наређења. Стојадиновић је опет био упоран. Никакве Драгишине претње нису биле у стању да измене ову одлуку. Моја снаја обично је остајала по десетак дана у посети, па је и овог пута намеравала да остане до 20. марта. Међутим 15. марта увече Дринчић је наредио преко шефа полиције који је чувао мог брата да госпођа Стојадиновић сместа напусти Илицу и врати се у Београд. Њих више није интересовао одговор мог брата. То је било оног дана када се југословенска влада обратила Енглезима и замолила их да га приме и ставе под надзор. Дринчић је такође поручио да пакује ствари јер сутра полази у ново место боравка. Мада је воз за Београд полазио тек ујутро снаји није дозвољено да преноћи на Илици већ је морала да пређе у Сарајево. Растанак је био болан. Брат је пророчки рекао "Одвешће ме насилно у иностранство... Можда у Индију... Ко зна када ћемо се поново видети". Исте ноћи на Илицу су стигла два аутомобила с личним Цветковићевим пријатељем Чохаџићем. У Скопљу им се придружио и вечити Гојко Миловановић, увек ненадлежан, како ми је доцније причао. Стојадиновић се позивао на Устав по којем нико не може бити протеран из своје земље. Ништа није помогло. Уторак 18. марта у 14 часова прешао је границу. У Солун у 10 увече... С ручном ташном, зимским оделом и кључевима од кофера који су већ били у Београду кренуо је Стојадиновић на пут од 10.000 километара. У тропске крајеве. Вест да је Стојадиновић предат Енглезима брзо се прочула. Објавио ју је један енглески радио с нескривеним одушевљењем. Енглеска штампа је објавила на велика звона ову радосну вест. Тих дана сам пратио вести преко радија с појачаном пажњом. За чудо немачка штампа и радио прећутали су цео случај као да их није интересовао. У то време сваки дан у 13 часова јављали су се преко Берлинског радија два Америчка новинара и давали свако по пет минута вести њујоршког "бroadкастинг корпорейшн" и бостонског радија. Те су емисије биле врло интеренстантне јер су Немци Американцима за њихове емисије на енглеском језику давали ствари које се нису могле видети ни у једном немачком листу. Тако сам 19. марта чуо следећу вест америкчког спикера "На данашњој конференцији за штампу, а на моје питање шта има да изјави поводом случаја Милана Стојадиновића, бившег председника југословенске владе представник Нирхенштраса рекао је да је немачко министарство спољних послова обавештено од свог посланства у Београду да је Стојадиновић отпутовао у иностранство, али да циљ и околности овог пута нису познати". Мени је одавно било јасно да су Немци знали за одлуку кнеза Павла и Цветковића. То је било договорено на тајном састанку између Хитлера и кнеза Павла у фебруару 1941. Држање немачке штампе, као и горња изјава гласноговорника немачког

министарства иностраних дела само су потврда тога. Међутим има још један убедљивији доказ да су Немци знали и били сагласни са поступком према Стојадиновићу. Када су Немци ушли у Београд као окупатори они не само да нису Цветковићу учинили никакве приговоре због Стојадиновића, већ су му одавали све могуће почести, стављен му је луксузан ауто на расположење, а пред Цветковићевом вилом у Нишкој бањи постављена почасна стража немачких војника. Цветковић је осим тога добио својеручно писмо Хитлера којим га овај ставља под своју заштиту. За ово се сазнало случајно. Цветковић је 41 једном бугарском листу дао изјаву да је он једини легални представник југословенске владе пошто је од Симовића насилно свргнут. Осим тога рекао је да је Македонија сад под Бугарском слободна, чему се он јако радује. Ово је наљутило Недића, па је наредио да се Цветковић ухапси. Немци су се интересовали, али је Недић давао неодређене одговоре. Истрага је у току и тако даље. На вест да јој је муж ухапшен за Београд је из Ниша кренула Драгишина жена и пренераженом немачком посланику показала Хитлерово писмо. Посланик је био врло узрујан знао је да је Цветковић добро пласиран у Берлину због потписивања Тројног пакта, знао је да су Драгиша и Рибентроп љубитељи тркачких коња. Позвао је Недића и захтевао да овог сместра пуисти на слободу. Да би Недићев малер био већи он је тог дана примио неку делегацију сељака и пред њима се хвалио како је почео да гони корупцију. "Почео сам од највећег лопова у овој земљи, хвалио се Недић". "Ухапсио сам Драгишу Цветковића највећег корупционаша на Блакану. Он ће морати да одговара за своје прљаве афере...". Непун сат касније Недић је морао да шаље своја кола у затвор да "највећег корупционаша" одвезу кући. На самом почетку рата његов пријатељ Јаша Томић питао га је шта ће да каже Немцима зашто је тако поступио према Стојадиновићу, овај се само насмејао и рекао: "Не бери бригу. Неће ме ништа питати. Они су све знали и ја их чикам да ме изведу пред суд". Нити су га питали, а још мање на суд изводили. На два дана после мог брата био је интерниран и Милан Аћимовић, у Рогатицу.

Он је био смештен у један скроман стан. Након два месеса пред његовим станом зауставила су се кола. Пред њега је стао неки Аца, чије сам презиме заборавио, а који је био шеф личне безбедности кнеза Павла. Аћимовић је схватио да се ради о важној ствари, када је Аца стигао. Аца му је тражио материјал који компромитује председника владе Стојадиновића. 27. марта Стојадиновић је био на броду који га је носио на Маурицијус. Његове слутње с Илице су се оствариле. Све догађаје у земљи пратио је преко радија. Са зебњом је слушао вести о бомбардовању Београда и помишљао на своје. Када се искрцао с брода рат је већ био завршен. Међутим генерал Симовић одмах по образовању своје владе телефонирао је мојој снаји и обавестио да је преко енглеског посланика у Београду тражио да се Стојадиновић врати у земљу. Ово је исто потврдио и министар спољних послова Нинчић.

Енглески посланик је обавестио сутрадан Симовића да је Стојадиновић прошао Аденски залив и да се брод више неће заустављати све до Маурицијуса одакле ће бити враћен. Догађаји су се развијали невиђеном брзином и на ситуацију се више није могло утицати. Цветковић је касније говорио да је Стојадиновићу учинио највећу услугу у животу.